
ICOANELE RUGĂCIUNEA DIN GRĂDINA GHETSIMANI DIN COLECȚIA MUZEULUI NAȚIONAL DE ISTORIE A MOLDOVEI

Adelaida Chiroșca

Cuvinte-cheie: Muzeul Național de Istorie a Moldovei, patrimoniu, icoană, Rugăciunea din Ghetsimani, trădare, smirenie.

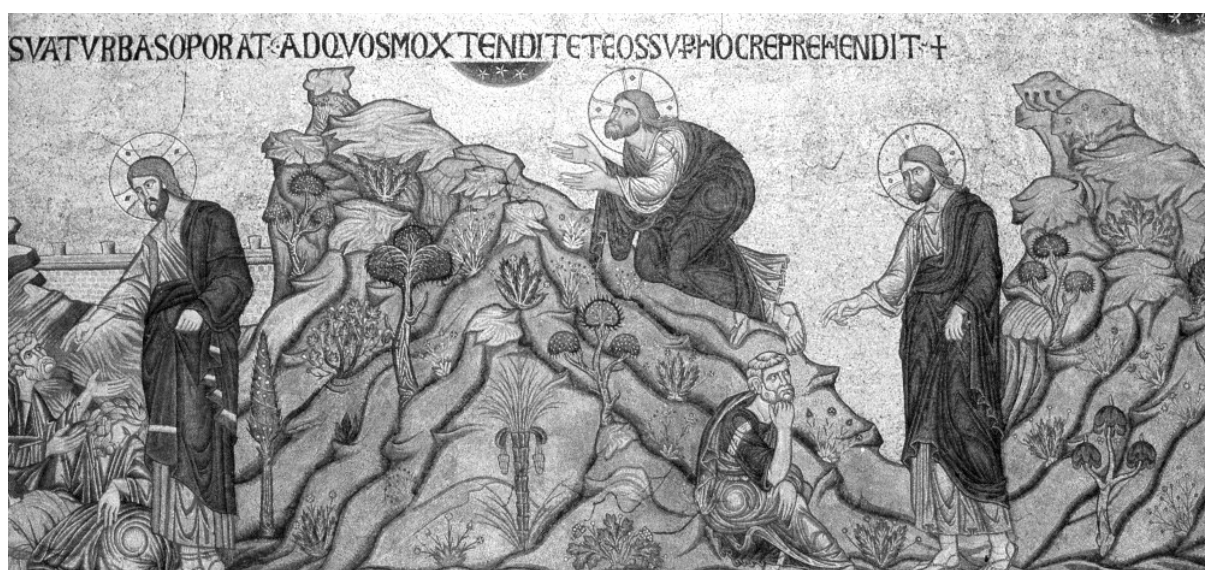
Icoanele pe care ne propunem să le analizăm în acest articol continuă prin reprezentări ciclul Paștilor lui Hristos, subiect despre care am relatat în cadrul mai multor conferințe, semnalând atunci compozițiile *Iisus Hristos Viță-de-vie* și *Cina cea de Taină*. În examinarea acestei teme ne-am propus să arătăm conținutul teologic al acestor icoane și locul lor în programele iconografice ale instituțiilor ecleziastice. Vom încerca să urmărim de asemenea cum au evoluat aceste imagini de la scenele largite la cele concise și să menționăm în cele din urmă mesajul simbolic reprezentat în icoanele din colecția Muzeului Național de Istorie a Moldovei și locul expunerii lor în incintele bisericilor din care au făcut parte. Pentru a analiza particularitățile compoziționale ale acestor imagini vom face o mică incursiune în textele evanghelice ce evocă acest subiect.

Rugăciunea lui Iisus Hristos din grădina Ghetsimani a avut loc în noaptea înainte de Prinderea Mântuitorului, imediat după terminarea Cinei cele de Taină. Acest episod este redat detaliat de evangheliștii Matei, Marcu și Luca, apostolul Ioan menționând în relatările sale doar faptul că după Cina cea de Taină Iisus Hristos împreună cu ucenicii Săi a plecat într-o grădină ce se afla dincolo de pârâul Chedron (Ioan 18:1). Evangheliile Sinoptice povestesc că Iisus Hristos cu ucenicii s-a îndreptat spre Grădina Ghetsimani din muntele Măslinilor, unde mergea de obicei să se roage. Ajunși aici, Hristos împreună cu Petru, Iacob și Ioan se îndepărtează puțin de ceilalți apostoli, care au rămas să aștepte. Simțind o mare tristețe și mâhnire, Iisus le zice celor trei să rămână pe loc, până când El se va ruga (Matei 26: 36, Marcu 14:32, Luca 22:39), îndemnându-i și pe ei să se roage, să nu cadă în ispită (Luca 22:40). În timpul rugăciunii, Iisus se ruga de s-ar îndepărta

de El paharul suferințelor, dar să se facă nu cum voiește El, dar cum voiește Tatăl (Matei 26:39, Marcu 14:36, Luca 22:42). Evangheliștii Matei și Marcu menționează că Iisus Hristos în acea seară s-a adresat Tatălui Său de trei ori, revenind de fiecare dată spre ucenicii pe care îi găsea dormitând, zicându-le să lupte cu slăbiciunea trupească și s-o întărească pe cea a duhului (Matei 26:40-44, Marcu 14:37-40). Evanghelistul Luca este singurul dintre apostoli care relatează despre apariția unui înger în timpul rugăciunii, coborât să-L susțină pe Iisus (Luca 22:43). Din cele menționate se conturează câteva episoade bine definite, preluate ulterior de pictorii laici și de zugravi: scene în care Hristos se roagă îngenuncheat sau prosternat la pământ cu fața în jos și mâinile întinse înaintea sau compoziții cu prezența îngerului care vine să-L susțină și să-L întărească pe Hristos, arătându-i fie cupa suferințelor, fie instrumentele torturii și, momentul în care Iisus Hristos se apropie de cei trei apostoli ațipiți, adresându-li-se.

Înainte de a trece la descrierea scenelor iconografice consacrate acestui eveniment să vedem cum este descrisă Rugăciunea din grădina Ghetsimani în Erminia picturii bizantine. La Dionisie din Furna citim: *O grădină cu copaci și Hristos îngenuncheat în mijloc, avându-și ochii și mâinile în sus, și de pe obrazul Lui căzând pe pământ sudoare ca niște picături de sânge; și deasupra Lui înger cu lumină, avându-și mâinile întinse către El (și ținând crucea, sulita, buretele și cununa de spini). Și puțin mai înapoia lui Hristos, Petru cu Iacov și Ioan (fiii lui Zavedeu), dormind. Și iarăși Hristos aproape de ei (îi deșteaptă) cu o mână ținându-l pe Petru de haină, și cu cealaltă mână ținând o hârtie, zicându-le: Așa, nu putu-reați priveghea un ceas cu mine!* (Luca 22:39-46).

Rugăciunea din grădina Ghetsimani va fi reflectată în pictura bisericească de timpuriu, zugravii reprezentând fie scene ample cu expunerea detaliată a episoadelor descrise, fie imagini restrânse

1. Rugăciunea din grădina Ghetsimani, Catedrala Sf. Marcu, Veneția, cca 1220 (după: <http://www.pokrov-fond.info/content/angel-gefsimanii-ikonografiya-gefsimanskogo-moleniya-diacon-petr-mikhalev>).

ce includ o scenă sau două dintre cele amintite. În compozițiile extinse Iisus Hristos poate fi reprezentat de mai multe ori fie în picioare, fie în genunchi, la fel și apostolii sunt arătați în diferite ipostaze – stând de veghe și atenți la ceea ce le spune Învățătorul sau așipind, semi-culcați sau chiar întinși pe pământ. În unele din aceste scene apare imaginea îngerului – singur în compozițiile reduse sau câțiva în cele dezvoltate.

Una dintre compozițiile extinse este cea din Catedrala Sf. Marcu din Veneția (fig. 1), datată cu aproximație din anul 1220 (Бобров 1995, 124). În această imagine chipul Mântuitorului este reprezentat de șase ori – de trei ori în genunchi, în momentul rugăciunii, și de trei ori în picioare, adresându-se apostolilor. În unul din aceste episoade apare și îngerul, înfățișat la spatele Mântuitorului care se roagă împreună cu El. În scena din Biserica Sf. Apolinarie Nou (fig. 2), compoziția este tratată diferit de precedenta, Iisus Hristos fiind redat în picioare cu mâinile ridicate în rugăciune. La picioarele Lui sunt reprezentați apostolii șezând – unii dintre ei în stare de veghe, alții cu mâna sub cap (Покровский 2001, 387). În Biserica Maica Domnului Peribleptos din Ohrid, Macedonia, pe fresca ce evoca acest subiect, datată din anul 1295 (fig. 3), apar câte doi îngeri alături, ambii întinzându-și mâinile spre Iisus – o dată când acesta se roagă stând în picioare, și altă dată când se roagă în genunchiat.

Acest subiect a fost reflectat și în pictura laică, pictorii încercând să reproducă în imagini cât mai

2. Rugăciunea din grădina Ghetsimani, Biserica Sf. Apolinarie Nou, Ravena, sec. al VI-lea (după: <http://www.pokrov-fond.info/content/angel-gefsimanii-ikonografiya-gefsimanskogo-moleniya-diacon-petr-mikhalev>).

fidel mesajul evanghelic. Unii artiști plastici, pătrunși de semnificația momentului, au consacrat acestui pasaj evanghelic multiple scene.

Pictorul rus Nikolai Ghe a reprodus acest subiect cel puțin în patru compoziții: *Hristos și ucenicii părăsesc Cina cea de Taină* (1889), *Hristos și ucenicii merg în grădina Ghetsimani* (1888), *Hristos în Grădina Ghetsimani* (1869-1800) (fig. 4) și *Conștiință. Iuda*. 1891. În primele imagini pictorul redă atmosfera de încordare ce domnea peste cetatea Ierusalimului. Apostoli învăluți în veșminte ample coboară atent scările, intrând în întunericul nopții. Iisus zăbovește o clipă pe

3. Rugăciunea din grădina Ghetsimani, Biserica Maica Domnului Peribleptos, Ohrid, Macedonia, anul 1295 (după: <http://www.pokrov-fond.info/content/angel-gefsimanii-ikonografya-gefsimanskogo-moleniya-diakon-petr-mikhalev>).

5. Iisus Hristos în grădina Ghetsimani, V. Perov 1878, Galeria de Stat Tretyakov, Moscova (după: <http://rosvos.net/christian-culture/7/ge/repr/3/>).

scara de sus, ridicându-și ochii spre bolta senină ce lumina intrarea în grădina Ghetsimani și chipurile ucenicilor, atenuând starea apăsătoare. În tabloul *Hristos în Grădina Ghetsimani* pictorul l-a redat pe Hristos în atitudine de pregătire totală pentru marea jertfă. Dacă mai era cuprins de îndoieli după părăsirea Cinei cele de Taină, aici, în grădina Ghetsimani, El este gata să înfrunte încercările predestinate. În ultima compoziție din această serie pictorul N. Ghe l-a zugrăvit pe Iuda imediat după ce acesta l-a vândut pe Învățătorul său. În mijlocul drumului stă Iuda, singur și derutat, în față – soldații care îl duc pe Hristos și apostolii mergând după convoi. În urechi încă îi sună vocea blândă a Învățătorului, care nu s-a mirat deloc când l-a văzut, zicându-i *Prietene, pentru ce-ai venit?* (Matei 26:50; Luca 22:48). Realiză într-un moment ce greșală enormă a săvârșit, trădând un om nevinovat. Porni încet, dar

4. Hristos în grădina Ghetsimani, N. Ghe, 1869-1800, Galeria de Stat Tretyakov, Moscova (după: <http://rosvos.net/christian-culture/7/ge/repr/3/>).

unde să meargă – nici înainte, după ai săi, nu mai putea, nici în trecut nu-l mai chema nimic. În jur – întuneric. Speriat și tulburat, intră în bezna ce-l înconjură.

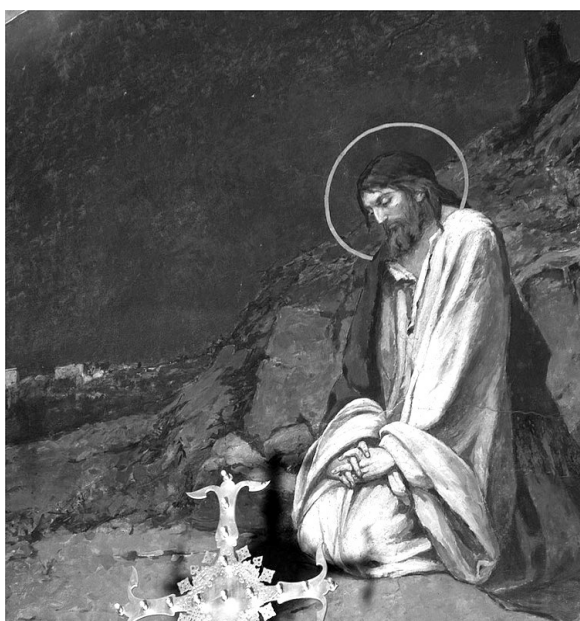
Patru imagini cutremurătoare ce evocă sacrificiul ispășitor, actul suprem de bunătate și har al Mântuitorului Iisus Hristos. Pictorul lucrase la ele dăruindu-se total. Biserica, însă, n-a acceptat aceste tablouri, interzicând expunerea lor și pictorul s-a văzut nevoit să le prezinte în încăperi particulare, unde veneau mulțimi de oameni să le vadă, reflectând în discuții aprinse asupra subiectului (Шатрова 2013).

Ultima noapte a Mântuitorului înainte de a fi prins este redată și în două compoziții semnate de pictorul V. Perov¹ în care autorul nu se încumetă să arate fața Mântuitorului în clipele de rugăciune. În una din acestea (fig. 5) Iisus Hristos este prosternat la pământ, cu mâinile întinse înainte, toată făptura exprimând smerenie și despovărare.

¹ 1. *Iisus Hristos în Grădina Ghetsimani*, V. Perov 1878, (151,5×238 cm), Galeria de Stat Tretyakov, Moscova; 2. *Hristos în Grădina Ghetsimani*, V. Perov, (30,5×53,5 cm), or. Ulyanovsk.

6. Rugăciunea din grădina Ghetsimani, N. Șahovskoi 1883-1907, Biserica Învierea Domnului, Sankt Petersburg (după: <http://ros-vos.net/christian-culture/7/ge/repr/3/>).

7. Rugăciunea din grădina Ghetsimani, P. Svedomski 1885-1896, Catedrala Sf. Vladimir, Kiev (după: <http://ros-vos.net/christian-culture/7/ge/repr/3/>).

Lupta interioară prin care a trecut Mântuitorul în acea noapte a fost tratată și de pictorul N. Șahovskoi, care l-a redat pe Hristos în genunchi, cu mâinile în rugăciune și ochii ridicați, în mare ezitare, spre cer. La dreapta un înger care îl privește cu compătimire, susținându-L în rugăciunea sa. În acest context menționăm schița *Hristos în grădina Ghetsimani* și scena în mozaic (fig. 6) pentru Biserica *Învierea Domnului* din Sankt Petersburg.

O compoziție mare de acest fel (fig. 7) se păstrează și în Catedrala *Sfântul Vladimir* din Kiev, executată de P. Svedomski (Александровский 1897, 55), în care Hristos este înfățișat stând la pământ cu picioarele aduse sub el și mâinile coborâte pe genunchi, gestul degetelor fiind inspirate probabil din imaginea realizată de H. Hoffmann în 1890, despre care vom menționa mai jos. Mântuitorul are capul aplecat, expresia feței fiind calmă, eliberată. O schiță cu același subiect pentru catedrala din Kiev a fost realizată și de pictorul V. Kotarbinski, în ea Hristos fiind redat cu capul sus cu aceeași destindere pe chip ca și pe compoziția lui P. Svedomski.

În altarul Catedralei *Mântuitorul Iisus Hristos* din Moscova se păstrează o scenă de proporții considerabile, realizată de pictorul V. Vereșciaghin² (fig. 8), în care Hristos, îngenunchiat, cu mâinile rezemate de o piatră, ridică privirea spre îngerul care îi întinde cupa cu ambele mâini.

O interpretare originală a acestui subiect o putem vedea și în programul iconografic din Catedrala *Sfintei Treimi* din Lavra Poceaev (fig. 9), aici Hristos fiind zugrăvit în genunchi, rezemat cu mâinile de o piatră. Văzând îngerul ce îi arată cupa, Mântuitorul apleacă fața în jos, gestul semnificând smerenie și consimțire.

În toate aceste imagini pictorii încercau să accentueze pe de o parte dramatismul singurătății Mântuitorului în momentele hotărâtoare, pe de alta sacrificiul suprem prin care i-a fost hărăzit să treacă și de care era conștient. Această atitu-

² În Catedrala *Mântuitorul Iisus Hristos* din Moscova se păstrează încă cinci tablouri din seria *Patimile lui Hristos*, realizate de acest pictor pentru incinta lăcașului în perioada 1875-1880. Acestea sunt: *Omul*, *Purtarea Crucii*, *Răstignirea Domnului*, *Coborârea de pe Cruce*, *Punerea în mormânt*. Salvate, ca prin minune, după demolarea catedralei, lucrările pictorului Vereșciaghin au fost restaurate de specialiștii restauratori de pe lângă Ministerul Culturii al Federației Ruse și plasate în altarul Catedralei (Подосокорский 2013).

8. Rugăciunea din grădina Ghetsimani, V. Vereșciaghin, 1875-1880, Catedrala Mântuitorului Iisus Hristos, Moscova (după: <http://ros-vos.net/christian-culture/7/ge/repr/3/>).

dine i-a reușit poate cel mai convingător celebrului pictor rus Archip Kuindzhi. Se povestește că mai mult de 30 de ani pictorul s-a retras de lume, perioadă în care nu și-a mai expus lucrările. În anul 1901 își va deschide atelierul pentru cei mai apropiați, prezentându-le patru tablouri, dintre care și *Hristos în grădina Ghetsimani* (fig. 10). În imagine Iisus apare singur, îmbrăcat în alb, pășind pe aleea scaldată în lumina Lunii, totul în jur fiind scufundat în bezna, în care se ascund cei ce-au venit să-l aresteze. Lumina și întunericul, mai bine zis, lupta dintre lumină și întuneric este dominantă acestei compoziții. Întunericul care se furișează, ezită, trădează și lumina care biruie în-tunericul.

Subiectul evanghelic ce evocă Rugăciunea din urmă a Mântuitorului este conservat în cinci icoane din colecția Muzeului Național de Istorie a Moldovei, trei dintre ele reprezentând compoziții iconografice similare, celelalte două reflectând pasajele evanghelice în mod diferit. Astfel, trei

9. Rugăciunea din grădina Ghetsimani, Catedrala Sfânta Treime, Lavra Poceaev (imagine oferita de către cercetătorul C. Daia din București).

10. Hristos în Grădina Ghetsimani. A. Kuindzhi, 1901, Muzeul Palatului Voronțov, Alupka (după: <http://ros-vos.net/christian-culture/7/ge/repr/3/>).

icoane de muzeu reprezintă episodul în care Iisus Hristos este zugerăvit îngenunchat, sprijinindu-și de o piatră mâinile unite în rugăciune. Pe două (fig. 11; 12)³ din aceste compoziții Iisus privește în sus, în registrul superior al icoanei fiind reprezentată imaginea unei cupe. Pe altă icoană (fig. 13)⁴ Iisus stă în genunchi, în poziție verticală, cu coatele rezemate de muchia unei pante. Privește spre cerul întunecat, în locul unde este zugerăvită cupa, acesta căpătând o nuanță aurie la fel ca și cea din nimbul Mântuitorului.

Icoanele menționate se deosebesc între ele prin detalii secundare din fundalul icoanei, pe două fiind redați copaci mari și mici, aluzie la grădina Ghetsimani, pe alta – o arhitectură de fundal ce simbolizează orașul Ierusalim. Două din aceste icoane provin din bisericile din satul Boroseni (Râșcani) (fig. 12) și Nicoreni (Drochia) (fig. 13), închise în perioada ateismului comunist, intrând

³ MNIM, inv. 22918-199, 22918-6.

⁴ MNIM, inv. 22918-171.

11. Rugăciunea din grădina Ghetsimani, înc. sec. XX, Muzeul Național de Istorie a Moldovei.

12. Rugăciunea din grădina Ghetsimani, înc. sec. XX, Muzeul Național de Istorie a Moldovei.

în colecția Muzeului Național de Istorie al Moldovei în anul 1980. Cu toate că pentru ultima icoană din acest bloc nu s-au păstrat date despre proveniență ei, considerăm că și ea ar fi putut decora incinta unui locaș de cult din republică, date fiind dimensiunile mari pe care le are.

Modelul iconografic reprodus în icoanele enunțate devine foarte popular spre sfârșitul secolului al XIX-lea, în acest context remarcându-se imaginea (fig. 14) pictorului german Heinrich Hoffmann (1824-1911), datată din anul 1890⁵. Lucrările lui erau foarte cunoscute în Europa și în Rusia, iar tabloul *Hristos în grădina Ghetsimani* a devenit ulterior un izvod pentru pictori, reluat de zeci de ori.

Pe altă icoană din muzeu (fig. 15)⁶, care are cele mai mici dimensiuni, acest subiect este redat mai amplu, ca în compozițiile precedente, în imagine fiind zugrăvită și scena cu cei trei apostoli Petru, Iacob și Ioan. Apostolul Ioan este reprezentat aproape culcat la pământ, dormitând, ceilalți doi privesc spre el, cu ochii întredeschiși. Iisus este

reprezentat în genunchi, cu mâinile întinse înainte. În colțul stâng de sus este zugrăvită cupa încadrată de norii negri ce-o separă de chipul Mântuitorului. În plan secund apare grădina de măslini, iar la spatele Mântuitorului colinele Ierusalimului. Pe rama integrată este înscris titlul icoanei *Моление о Чапе / Molenie o Čaše*. Toate personajele sunt zugrăvite cu nimburii în care s-au înscris și numele lor, iar în nimbul cruciat al Mântuitorului literele *оуи*, ce semnifică expresia *Eu sunt cel ce sunt*, sau *Cel ce este* (Ieșirea 3, 13-14). Icoana a fost transmisă Muzeului de Departamentul Vamal Leușeni în anul 1996.

Pe ultima icoană (fig. 16)⁷ din colecția muzeală, zugravul a ales să-l reprezinte pe Hristos în plan central, îngenuncheat, cu mâinile încrucișate la piept, având capul aplecat pe umăr și privind în jos. În jurul capului un clipe-us radiant care semnifică nimbul Mântuitorului, iar marginile mantiei, deschisă în părți, scot în evidență tunica roșie. În această compoziție Mântuitorul este asistat și de îngerul care îi întinde cupa.

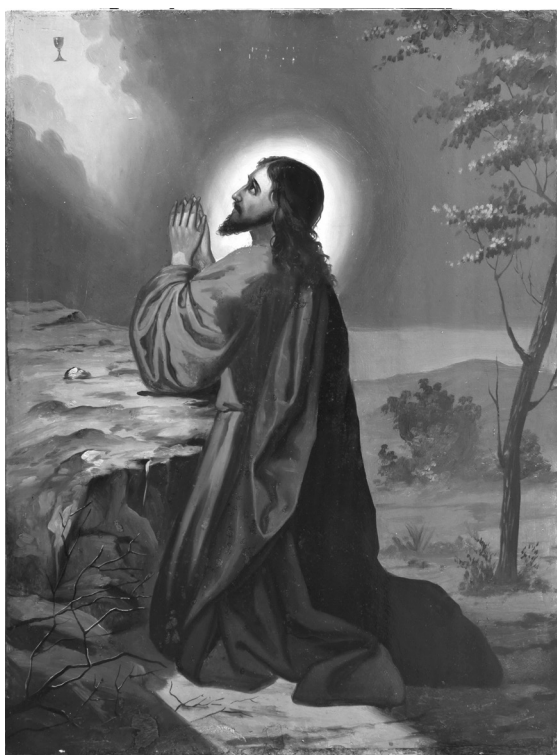
Zugravii ce readuc în icoanele lor imaginea îngerului s-au inspirat, după cum am mai menționat,

⁵ Originalul acestei compoziții se păstrează astăzi în Biserica Riverside din or. New York.

⁶ MNIM, inv. 23384-65.

⁷ MNIM, inv. 10537-59.

13. Rugăciunea din grădina Ghetsimani, înc. sec. XX, Muzeul Național de Istorie a Moldovei.

14. Rugăciunea din grădina Ghetsimani, Heinrich Hoffmann, 1890, Biserica Riverside, New York.

din Evanghelia după Luca, care spune: *Atunci I s-a arătat un înger din cer ca să-L întărească* (Luca 22:43). În icoane imaginea îngerului poate să fie zugrăvită atât la spatele Mântuitorului, cât și în fața Lui. Atitudinea îngerului din aceste compoziții este tălmăcită de marii ierarhi dintre care Ioan Gură de Aur, Epifanie ș.a. care relatează că aceasta ar reprezenta nu atât susținerea și întărirea Mântuitorului, cât elogierea Împărăției, Puterii și Măririi Lui. Dmitrie Rostovsky accentua că acest înger ar fi arhanghelul Gavriil, numele cărui s-ar traduce ca Puterea Domnului (Rostovsky, Soborul Sfântului Arhanghel Gavriil).

Specialiștii menționează că iconografia Rugăciunea din Grădina Ghetsimani cu prezența îngerului este de tradiție bizantină, cele mai timpurii imagini fiind datate din secolele XI-XII și că acestea corespund tălmăcirilor patristice referitoare despre episodul menționat (Михалев 2013).

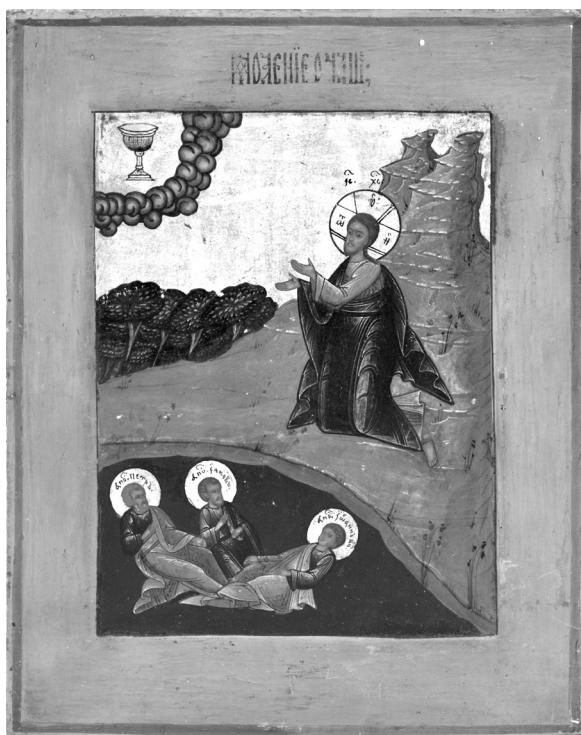
Ce ne-a atras atenția în această icoană și ce n-am reușit încă să identificăm exact este imaginea de pe tunica Mântuitorului, care seamănă cu un liliac, acesta fiind considerat adversarul luminii, simbolizează întunericul.

Icoana a intrat în colecția MNIM în anul 1997, fiind transmisă de Departamentul Vamal al Republicii Moldova.

În cadrul programelor iconografice ale instituțiilor ecleziastice scenele *Rugăciunea din grădina Ghetsimani* sunt incluse în Ciclul Patimilor și pot fi reprezentate atât în absida altarului și la jertfelnic, cât și în naos, aici fiind zugrăvite în registrele superioare, încununând uneori și zona deasupra iconostaselor⁸. Icoanele mari pe lemn care reproduc acest subiect evanghelic puteau fi amplasate fie în altarul bisericilor, fie pe pereții naosului, cele mici puteau servi drept icoane de rugăciune de pe tetrapod.

Referindu-ne la **conținutul teologic** al acestor icoane vom face referință la scrierile patristice care menționează că în momentul Rugăciunii din grădina Ghetsimani s-au manifestat ambele ființe ale Mântuitorului – cea umană, care adresându-se Tatălui spunea să depărteze de El paharul suferințelor, și cea divină, care continua, ca să se

⁸ În Catedrala *Sf. Isaachie* din Sankt Petersburg scena *Rugăciunea din grădina Ghetsimani* încununază iconostasul de aici, pictura fiind realizată de S. Jivago în perioada anilor 1845-1846.

15. Rugăciunea din grădina Ghetsimani, sf. sec. al XIX-lea - înc. sec. XX, Muzeul Național de Istorie a Moldovei.

16. Rugăciunea din grădina Ghetsimani, înc. sec. XX, Muzeul Național de Istorie a Moldovei.

facă nu cum voiește El, dar cum voiește Tatăl. În această din urmă rugăciune Hristos se ruga nu atât pentru sine, cât pentru cei ce l-au condamnat la moarte, pentru că Cel ce se jertfea nu purta nici o vină, iar faptele odată săvârșite trebuie să primească și răsplată. Știa Hristos ce moarte i-a fost hărăzită, dar a sperat până la urma ca ucenicul pe care l-a apropiat ar putea să aleagă altă cale nu pe cea a trădării.

Compozițiile iconografice din colecția muzeului reflectă versiunile concise ale acestui subiect evanghelic, imaginile readucându-L în prim-plan pe Mântuitorul Hristos, aveau menirea de a reevalua și consolida valorile spirituale creștine. Datând de la sfârșitul secolului al XIX - începutul

secolului XX, icoanele muzeale reflectă tendințele iconografice ale epocii din care fac parte. În acest context menționăm că alături de icoanele cu tehnici noi de executare cum ar fi gravarea pe grund, ornamentarea cu imitații de email multicolor, care se atestă la icoanele mari, se remarcă și o icoană elaborată conform tradițiilor clasice, care conține sîpetul, rama integrată. În ea se distinge stilul de pictură bizantin, la fel se atestă inscripțiile, ce definesc tipul iconografic și atestă personajele reprezentate.

În cele din urmă menționăm că icoanele prezentate sunt semnalate pentru prima dată și introducerea lor în circuitul științific va completa lista icoanei basarabene teaurizată în colecțiile muzeale.

Bibliografie

Александровскій 1897: И. Александровскій, Соборъ Св. Владиміра въ Кіевѣ (Кіевъ 1897).

Бобров 1995: Ю. Бобров, Основы иконографии древнерусской живописи (Санкт-Петербург: Мифрил 1995).

Михалев 2013: П. Михалев, Ангел Гецсимани. Иконография Гецсиманского моления, pogov-fond.info (5 септември 2013) (accesat la 12.06.2018).

Пинхасова 2015: Г. Пинхасова, Этюд об одной картине «Христос в Гецсиманском саду» А. И. Куинджи, <http://worontsovpalace.org/?p=1184> (10 април 2015) (accesat la 12.06.2018).

Покровский 2001: Н. Покровский, Евангелие в памятниках иконографии (Москва 2001).

Подосокорский 2013: Н. Подосокорский, Незнакомый Верещагин, <https://philologist.livejournal.com/4060337.html> (accesat la 12.06.2018).

Смирнов 2015: В. Смирнов, Популярные сюжеты в изобразительном искусстве (начало), <https://fluffyduck2.livejournal.com/415263.html> (accesat la 12.06.2018).

Таненков 2013: А. Таненков, Картина «Христос в Гефсиманском саду» -

Великая тайна православного художника Архипа Куинджи. В: Меч и Трость. Православный монархический журнал, <https://apologetika.eu/modules.php?op=modload&name=News&file=article&id=2619> (accesat la 12.06.2018).

Шатрова 2013: Ф. Шатрова, Семь великих полотен Николая Ге, <http://russian7.ru/2013/06/7-biblejskix-syuzhetov-nikolaya-ge> (accesat la 12.06.2018).

Icons “Jesus praying in the Garden of Gethsemane” from the collection of the National Museum of History of Moldova

Keywords: National Museum of History of Moldova, heritage, icon, prayer in the Garden of Gethsemane, treachery, humility.

Abstract: This article continues the theme of the Savior in the collection of icons of the National Museum of History of Moldova. This time we present icons dedicated to the prayer of Jesus Christ on the night before his imprisonment. The episode of prayer in the Garden of Gethsemane precedes the Passion cycle and is described in detail in the synoptic Gospels. The apostles' descriptions highlight a few distinct moments: Jesus Christ praying kneeling or prostrate to the ground; an angel who comes to support and strengthen Christ; the sleeping apostles Peter, James and John, Jesus Christ awakens them. In iconographic compositions, all the described episodes can be presented simultaneously or separately.

This gospel story is reflected in five icons from the museum's collection, three of them representing similar compositions and the other two are different; one depicts an episode that occurs only in Luke 22:43.

Two icons come from the churches in the villages of Boroseni (Râșcani) and Nicoreni (Drochia), closed during the time of communist atheism; they entered the collection of the National Museum of History of Moldova in 1980. Two other icons were transferred to the museum in 1996 by the Customs Department of the Republic of Moldova. We have no data about the origin of the fifth icon, but its large dimensions indicate that this icon adorned one of the local churches.

These icons dated from the 19th and 20th centuries are painted on wood, in tempera or oil on gold leaf, and decorated with imitation of enamel. They are published for the first time, and their introduction into scientific circuit will complete the list of Bessarabian icons kept in museum collections.

List of illustrations:

1. Jesus praying in the Garden of Gethsemane. Saint Mark's Basilica, Venice, ca 1220.
2. Jesus praying in the Garden of Gethsemane. Basilica of Sant'Apollinare Nuovo, Ravenna, 6th c.
3. Jesus praying in the Garden of Gethsemane. Holy Mother of God Peribleptos Church, Ohrid, Macedonia, 1295.
4. Jesus in the Garden of Gethsemane. N. Ge, 1869-1800, State Tretyakov Gallery, Moscow.
5. Jesus Christ in the Garden of Gethsemane. V. Perov 1878, State Tretyakov Gallery, Moscow.
6. Jesus praying in the Garden of Gethsemane. N. Shakhovskoy 1883-1907, Church of the Resurrection of Jesus Christ, St. Petersburg.
7. Jesus praying in the Garden of Gethsemane. P. Svedomsky 1885-1896, St. Vladimir Cathedral, Kiev.
8. Jesus praying in the Garden of Gethsemane. V. Verechshagin, 1875-1880, Cathedral of Christ the Savior, Moscow.
9. Jesus praying in the Garden of Gethsemane. Holy Trinity Cathedral, Pochaev Lavra.
10. Jesus Christ in the Garden of Gethsemane. A. Kuindzhi, 1901, Vorontsov Palace, Alupka.
11. Jesus praying in the Garden of Gethsemane. Early 20th c., National Museum of History of Moldova.
12. Jesus praying in the Garden of Gethsemane. Early 20th c., National Museum of History of Moldova.
13. Jesus praying in the Garden of Gethsemane. Early 20th c., National Museum of History of Moldova.
14. Jesus praying in the Garden of Gethsemane. Heinrich Hoffmann 1890, Riverside Church, New York.
15. Jesus praying in the Garden of Gethsemane. Late 19th - early 20th c., National Museum of History of Moldova.
16. Jesus praying in the Garden of Gethsemane. Early 20th c., National Museum of History of Moldova.

Иконы «Молитва в Гефсиманском саду» из коллекции Национального музея истории Молдовы

Ключевые слова: Национальный музей истории Молдовы, наследие, икона, молитва в Гефсиманском саду, предательство, смирение.

Резюме: Данная статья продолжает тему образа Спасителя в коллекции икон Национального музея истории Молдовы. На этот раз мы представляем иконы, посвященные молитве Иисуса Христа в ночь накануне взятия Его под стражу. Эпизод моления в Гефсиманском саду считается предшествующим Страстному циклу и подробно описан в синоптических Евангелиях. В описаниях апостолов выделяются несколько отдельных моментов: Христос, молящийся на коленях или распростершись ниц; ангел, являющийся поддерживать и укрепить Христа, иногда он держит инструменты пыток; спящие апостолы Петр, Иаков и Иоанн, Иисус Христос будит их. В иконографических композициях все описанные эпизоды могут быть представлены одновременно или по отдельности.

Этот евангельский сюжет отражают пять икон из коллекции музея, на трех из них представлены похожие композиции, две другие отличаются; на одной изображен эпизод, встречающийся только в Евангелии от Луки 22: 43.

Две иконы происходят из церквей в селах Боросень (Рышкань) и Никорень (Дрокия), закрытых во времена коммунистического атеизма, и поступили в коллекцию Национального музея истории Молдовы в 1980 году. Две других иконы были переданы музеем в 1996 году Таможенным департаментом Республики Молдова. О происхождении еще одной иконы у нас нет данных, но ее большие размеры свидетельствуют о том, что эта икона украшала одну из местных церквей.

Иконы, датированные XIX–XX веками, написаны на досках, темперой или маслом по сусальному золоту и украшены имитацией эмали. Они публикуются впервые, и их введение в научный оборот дополнит список бессарабских икон, хранящихся в музейных собраниях.

Список иллюстраций:

1. Молитва в Гефсиманском саду. Собор св. Марка, Венеция, около 1220 г.
2. Молитва в Гефсиманском саду. Базилика Сант-Аполлинаре-Нуово, Равенна, VI в.
3. Молитва в Гефсиманском саду. Церковь Пресвятой Богородицы Перивлепты, Охрид, Македония, 1295 г.
4. Молитва в Гефсиманском саду. Н. Ге, 1869–1800 гг., Государственная Третьяковская галерея, Москва.
5. Христос в Гефсиманском саду. В. Перов, 1878 г., Государственная Третьяковская галерея, Москва.
6. Молитва в Гефсиманском саду. Н. Шаховской, 1883–1907 гг., церковь Воскресения Христова, Санкт-Петербург.
7. Молитва в Гефсиманском саду. П. Сведомский, 1885–1896 гг., Владимирский собор, Киев.
8. Молитва в Гефсиманском саду. В. Верещагин, 1875–1880 гг., храм Христа Спасителя, Москва.
9. Молитва в Гефсиманском саду. Троицкий собор, Почаевская лавра.
10. Христос в Гефсиманском саду. А. Куинджи, 1901 г., Воронцовский дворец, Алушка.
11. Молитва в Гефсиманском саду. Нач. XX в., Национальный музей истории Молдовы.
12. Молитва в Гефсиманском саду. Нач. XX в., Национальный музей истории Молдовы.
13. Молитва в Гефсиманском саду. Нач. XX в., Национальный музей истории Молдовы.
14. Молитва в Гефсиманском саду. Генрих Гофман, 1890 г., Риверсайдская церковь, Нью-Йорк.
15. Молитва в Гефсиманском саду. Конец XIX – начало XX в., Национальный музей истории Молдовы.
16. Молитва в Гефсиманском саду. Нач. XX в., Национальный музей истории Молдовы.

13.06.2018

Adelaida Chiroșca, Muzeul Național Istorie a Moldovei, str. 31 August, 121-A, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: adelaidachiroșca@gmail.com